

AZ ÖNKÉNTESSÉG, A KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL ÉS AZ INFORMÁLIS TÁMOGATÓ KAPCSOLATOK SZEREPE A GYERMEKVÉDELMI RENDSZERBŐL AZ ÖNÁLLÓ ÉLETBE VALÓ ÁTMENETBEN

BORDÁS ENIKŐ¹

DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2026.3.181-202>

Absztrakt

A gyermekvédelmi rendszerből az önálló életbe való átmenet a fiatalok életének egyik legkritikusabb időszaka, amelynek sikerességét nemcsak a formális gyermekvédelmi szolgáltatások, hanem a közösségi részvétel és a támogató társadalmi kapcsolatok is befolyásolják. A gyermekvédelmi rendszerből kilépéssel foglalkozó kutatások elsősorban az önálló életbe való átmenet, az oktatás vagy a foglalkoztatás kérdéseire összpontosítanak, és jóval kevesebb figyelem irányul arra, hogy az önkéntesség, a közösségi részvétel és az informális támogató kapcsolatok miként járulhatnak hozzá az önálló életbe való átmenet sikerességéhez. Jelen tanulmány célja annak vizsgálata, hogy a romániai gyermekvédelmi rendszerben nevelkedő fiatalok milyen mértékben vesznek részt önkéntes és közösségi tevékenységekben, valamint, ezek miként járulhatnak hozzá az önálló életbe való átmenethez. A kutatás konvergens vegyes módszertani megközelítést alkalmazott. A kérdőíves felmérésben négy erdélyi megyéből 278, 16 év feletti, gyermekvédelmi ellátásban élő fiatal vett részt, amelyet 53 gyermekvédelmi szakemberrel és 42, a rendszerből már kilépett fiatal felnőttel készített félig strukturált interjú egészített ki. Az eredmények szerint a vizsgált, gyermekvédelmi ellátásban élő fiatalok 18,5 százaléka végzett önkéntes tevékenységet az adatfelvételt megelőző évben. Az önkéntes tevékenységek többféle szervezeti és közösségi környezethez kapcsolódtak, köztük iskolai és ifjúsági, segítő, közösségi-kulturális, valamint egyházi és karitatív programokhoz. Az önkéntes részvétel szignifikáns kapcsolatot mutatott a rendszeres sportolással, ami arra utal, hogy az önkéntesség a vizsgált fiatalok körében nem elszigetelt tevékenységként, hanem a közösségi részvétel tágabb mintázatának részeként jelenik meg. A kvalitatív eredmények ugyanakkor rámutattak arra, hogy az önálló élet első éveiben meghatározó szerepet tölthetnek be azok az informális támogató kapcsolatok, amelyek a gyermekvédelmi ellátás lezárását követően is fennmaradnak.

A kutatás eredményei arra utalnak, hogy a gyermekvédelmi rendszerből kikerülő fiatalok sikeres önálló életbe való átmenetét nem egyetlen tényező támogatja. Az önkéntesség, a közösségi részvétel és a tartós informális támogató kapcsolatok egymást kiegészítő társadalmi erőforrásokként járulhatnak hozzá a kapcsolati tőke bővüléséhez, a társadalmi integráció erősödéséhez és az önálló életkezdés

¹ Bordás Enikő, szociális munkás, doktorandusz, óraadó oktató BBTE Szociológia és Szociális Munka Kar.

sikerességéhez. A tanulmány tudományos hozzájárulása abban ragadható meg, hogy az önkéntességet nem önálló jelenségként, hanem a közösségi részvétel és az informális támogató kapcsolatok összefüggésrendszerében értelmezi.

Kulcsszavak: gyermekvédelem, önkéntesség, közösségi részvétel, informális támogató kapcsolatok, önálló életbe való átmenet, társadalmi integráció

The role of volunteering, community participation, and informal support during the transition from child protective services to independent living

Enikő Bordás

Abstract

The transition from child protective services to independent adulthood represents one of the most critical periods in the lives of young people. Its success depends not only on formal child protection services but also on community participation and supportive social relationships. Although research on care leavers has primarily focused on housing, educational attainment, and employment, considerably less attention has been paid to how volunteering, community participation, and informal support contribute to successful transitions into adulthood.

This study examines the extent to which young people in the Romanian child protection system participate in volunteering and other forms of community engagement, exploring how these experiences contribute to their transition to independent living. The research employed a convergent mixed-methods design. The quantitative component included a survey of 278 young people aged 16 and above placed outside the family home across four counties in Transylvania, Romania. This was complemented by qualitative semi-structured interviews with 53 social workers and 42 care leavers.

The findings show that 18.5 percent of the surveyed young people had participated in voluntary activities during the year preceding the study. Volunteering was primarily associated with church-based, charitable, and youth organizations, and it correlated significantly with other forms of community participation, particularly regular sports activities. These results suggest that volunteering among young people in care is not an isolated activity, but rather part of a broader pattern of community engagement. The qualitative findings further indicate that informal supportive relationships extending beyond care placement play a decisive role during the first years of independent living.

The results suggest that a successful transition to independent living is supported not by a single factor but by the combined influence of volunteering, community participation, and informal supportive connections. Together, these complementary social resources strengthen social capital, enhance social integration, and facilitate independent living. The main scientific contribution of this study lies in conceptualizing volunteering not as an isolated phenomenon but within the broader framework of community participation and informal supportive relationships.

Keywords: child protection, volunteering; community participation, informal supportive relationships, transition to independent living, social integration.

BEVEZETÉS

A szakirodalomban szélesen feltárt és elfogadott megállapítás, hogy az önkéntesség nemcsak a közösségek működéséhez járul hozzá, hanem az egyének társadalmi beilleszkedését, személyes fejlődését és kapcsolati hálójának bővülését is támogathatja. Különösen fontos lehet azoknak a fiataloknak az esetében, akik korlátozott családi és társas erőforrásokkal rendelkeznek, mivel ez a fajta közösségi tevékenység lehetőséget teremt új kapcsolatok kialakítására, támogató közösségekhez való kapcsolódásra és pozitív társadalmi szerepek megtapasztalására.

A gyermekvédelmi rendszerben nevelkedő fiatalok életútjával foglalkozó kutatások elsősorban az önálló életre való átmenet, az oktatási eredményesség, a foglalkoztatás, a lakhatás és az utógondozás kérdéseire összpontosítanak (Stein 2006; Stein – Munro 2008; Courtney et al. 2011). Ezzel szemben jóval kevesebb figyelem irányul arra, hogy a közösségi részvétel, az önkéntesség és az intézményi ellátást követően fennmaradó támogató kapcsolatok milyen szerepet tölthetnek be a társadalmi integrációban és az önálló élet sikerességében. Bár e tényezőket a szakirodalom külön-külön vizsgálja – például a rezilienciát (Masten 2001; Stein 2008), a társas támogatást és a kapcsolati erőforrásokat (Munson – McMillen 2009), illetve az önálló életbe való átmenetet (Courtney et al. 2011) –, empirikus kutatások ritkán értelmezik őket egymással összefüggő társadalmi erőforrásokként. Jelen tanulmány ezt a kutatási hiányt kívánja részben pótolni.

A kutatás célja annak feltárása, hogy a romániai gyermekvédelmi rendszerben nevelkedő fiatalok milyen mértékben vesznek részt önkéntes és közösségi tevékenységekben, valamint, ezek miként kapcsolódnak az önálló életbe való átmenethez. Ennek érdekében a tanulmány a következő kutatási kérdésekre keresi a választ:

- Milyen formái és területei jellemzők a szervezett önkéntes tevékenységeknek a gyermekvédelmi rendszerben nevelkedő fiatalok körében?
- Kimutatható-e kapcsolat az önkéntesség és más közösségi aktivitások között?
- Milyen szerepet töltenek be az önkéntes tevékenység és a közösségi részvétel során kialakuló társas kapcsolatok az önálló életbe való átmenetben a gyermekvédelmi szakemberek és a rendszerből kilépett fiatalok tapasztalatai alapján?

A vizsgálat vegyes módszertani megközelítést alkalmazott. A kérdőíves felmérésben négy erdélyi megyéből 278, gyermekvédelmi ellátásban élő, 16 év feletti fiatal vett részt, amelyet

53 gyermekvédelmi szakemberrel és 42, a rendszerből már kilépett fiatal felnőttel készített félig strukturált interjú egészített ki.

A tanulmány újdonsága abban ragadható meg, hogy az önkéntességet nem önálló jelenséggént, hanem a közösségi részvétellel és az informális támogató kapcsolatokkal összefüggésben értelmezi. E megközelítés szerint e tényezők egymást kiegészítő társadalmi erőforrásokként járulhatnak hozzá a gyermekvédelmi rendszerből kikerülő fiatalok kapcsolati tőkéjének bővüléséhez, társadalmi beágyazottságukhoz és az önálló életbe való átmenet sikerességéhez.

A ROMÁNIAI GYERMEKVÉDELMI RENDSZER SAJÁTOSSÁGAI ÉS AZ ÖNÁLLÓ ÉLET TÁMOGATÁSA

A romániai gyermekvédelmi rendszer az elmúlt három és fél évtizedben jelentős szerkezeti és szemléletbeli átalakuláson ment keresztül. A rendszerváltást követő reformok nyomán fokozatosan háttérbe szorult az intézményközpontú ellátás, és előtérbe került a gyermek családi környezetben történő nevelkedésének támogatása, valamint az önálló életre való felkészítés. A gyermekvédelmi ellátás célja ma már nem csupán a biztonságos elhelyezés, hanem a fiatalok társadalmi beilleszkedésének és önálló életkezdésének elősegítése is.

Az Országos Gyermekjogi és Örökbefogadási Hatóság² 2025. március 31-i adatai szerint Romániában 35 269 gyermek részesült gyermekvédelmi ellátásban. Közülük 9 390 gyermek, az ellátottak 26,62 százaléka rezidenciális (bentlakásos) gyermekvédelmi ellátásban részesült, míg 25 879 gyermek, vagyis 73,38 százalékuk családi típusú ellátásban – elsősorban nevelőszülőknél, rokonoknál vagy más családoknál – nevelkedett. Az adatok azt mutatják, hogy a családi alapú ellátási formák váltak meghatározóvá, ugyanakkor a bentlakásos, intézményi ellátás továbbra is fontos eleme a rendszernek, vagyis a deinstitutionalizáció folyamata még nem tekinthető teljesen lezártnak (ANPDCA 2025). Mindez arra utal, hogy az önálló életre való felkészítés továbbra is kiemelt feladat a gyermekvédelmi rendszerben. Ennek során a formális gyermekvédelmi szolgáltatások mellett jelentősége lehet azoknak a

² Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție (ANPDCA): Statistica copiilor din sistemul de protecție specială la 31 martie 2025. Elérhető: <https://copii.gov.ro/1/wp-content/uploads/2025/07/Buletin-statistic-trim-I-2025.pdf>

közösségi részvételi lehetőségeknek és társas kapcsolatoknak is, amelyek hozzájárulhatnak a fiatalok önállósodásához és társadalmi beágyazottságukhoz.

A romániai gyermekvédelem sajátossága az állami és civil szféra együttműködése. Különösen Erdély magyarok lakta térségeiben számos bentlakásos és családi típusú szolgáltatást egyházi vagy civil fenntartók működtetnek. E szervezetek a lakhatás és a szakmai támogatás mellett közösségi programokat, mentorálást, pszichológiai segítségnyújtást és önkéntes tevékenységeket is szerveznek. Az önkéntes tevékenységek és közösségi programok ugyanakkor nem minden fenntartónál azonos módon és intenzitással jelennek meg; a civil és egyházi szervezetek esetében ezek gyakran a formális ellátást kiegészítő lehetőségként kapcsolódnak az intézményi működéshez, és a fiatalok számára további önkéntes és közösségi részvételi lehetőségeket kínálhatnak. Mindez lehetőséget teremthet arra, hogy a fiatalok a formális gyermekvédelmi ellátáson túl olyan közösségi tapasztalatokat és kapcsolati erőforrásokat szerezzenek, amelyek hozzájárulhatnak társadalmi beilleszkedésükhöz és önálló életkezdésükhöz.

Az intézményi ellátásból az önálló életbe való átmenet továbbra is a gyermekvédelem egyik legnagyobb kihívása. Bár a jogszabályok hangsúlyozzák az önálló életre való felkészítés és az utógondozás jelentőségét, ezek gyakorlati megvalósítása intézményenként és térségenként eltérő. A fiatalok sikeres életkezdését ezért nem kizárólag a formális szolgáltatások minősége határozza meg, hanem azok a közösségi és kapcsolati erőforrások is, amelyek az intézményi ellátás befejezését követően is rendelkezésükre állnak.

A nemzetközi szakirodalom az utóbbi években egyre nagyobb hangsúlyt helyez a közösségi részvétel, az önkéntesség és a tartós támogató kapcsolatok szerepére az önálló életbe való átmenetben (Putnam 2000; Munson – McMillen 2009; Courtney et al. 2011). E társadalmi erőforrások hozzájárulhatnak a fiatalok kapcsolati hálójának bővüléséhez, társadalmi beágyazottságuk erősödéséhez és a felnőtt élet kihívásaival való sikeresebb megküzdéshez. A jelen tanulmány ebből a megközelítésből vizsgálja, hogy a romániai gyermekvédelmi rendszerben nevelkedő fiatalok önkéntes és közösségi részvétele, valamint informális támogató kapcsolatai miként járulhatnak hozzá az önálló életbe való átmenet sikerességéhez.

ÖNKÉNTESSÉG ÉS KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTEL, MINT TÁRSADALMI ERŐFORRÁS

Formális önkéntesség

Az önkéntesség a társadalmi részvétel egy olyan formája, amely egyszerre támogatja a közösség működését és az egyén fejlődését. A szakirodalom szerint olyan önként vállalt, ellenszolgáltatás nélküli tevékenység, amely más emberek, közösségek vagy társadalmi célok javát szolgálja (Wilson 2000; Musick – Wilson 2008; United Nations Volunteers 2021). Az önkéntességet ugyanakkor a kortárs megközelítések nem csupán proszociális cselekvésként, hanem olyan társadalmi részvételi formaként is értelmezik, amely erősítheti a közösségi beágyazottságot és az állampolgári aktivitást (Putnam 2000; Wilson 2000; Musick – Wilson 2008).

Fiatalok esetében az önkéntes tevékenység hozzájárulhat az önbizalom és az identitás fejlődéséhez, valamint olyan készségek erősödéséhez, mint az együttműködés, a felelősségvállalás, a kommunikáció vagy a problémamegoldás (Holdsworth 2010; Jenkinson et al. 2013). Emellett új társas kapcsolatok kialakulását is elősegítheti, amelyek hosszabb távon támogatják a társadalmi beilleszkedést.

A gyermekvédelmi rendszerben nevelkedő fiatalok számára mindez különösen fontos, mivel sokan korlátozott lehetőséggel rendelkeznek stabil családi és közösségi kapcsolatok kialakítására. Az önkéntes programok ezért nemcsak új szerepek kipróbálását teszik lehetővé, hanem olyan közösségi tapasztalatokat is nyújthatnak, amelyek megkönnyíthetik az önálló életbe való átmenetet.

A gyermekvédelmi rendszerből kikerülő fiatalok esetében ezért az önkéntesség jelentősége nem elsősorban az elvégzett önkéntes munka mennyiségében, hanem az általa létrejövő közösségi tapasztalatokban és kapcsolatokban ragadható meg. A jelen kutatás az önkéntességet szervezett, formális közösségi részvételként értelmezi, és azt vizsgálja, hogy a gyermekvédelmi rendszerben nevelkedő fiatalok milyen mértékben kapcsolódnak be ilyen tevékenységekbe, illetve ezek milyen szerepet tölthetnek be az önálló életre való felkészülésben.

Közösségi kapcsolatok és informális támogatás

Az önkéntesség jelentőségét a gyermekvédelemben nem lehet kizárólag a szervezett programok felől megközelíteni. A fiatalok társadalmi beilleszkedését azok a közösségi

kapcsolatok is befolyásolják, amelyek informális módon alakulnak ki, és hosszabb távon is támogató erőforrást jelenthetnek.

A reziliencia ökológiai megközelítése szerint a kedvező életkimenetek nem kizárólag az egyéni képességeken múlnak. Ennek alapján az feltételezhető, hogy a közösségi reziliencia szempontjából kiemelt jelentősége van annak, hogy a fiatalok hozzáférnek-e olyan személyekhez és közösségekhez, amelyek biztonságot, támogatást és fejlődési lehetőséget biztosítanak számukra (Masten 2001; Ungar 2011). A gyermekvédelmi rendszerben nevelkedő fiatalok esetében e kapcsolatok különösen nagy jelentőségűek, mivel sokuk számára a családi háttér nem képes ezt a szerepet betölteni (Courtney et al. 2011; Stein 2012).

Az önkéntes programok, ifjúsági közösségek, kortárscsoportok és civil kezdeményezések olyan formális és informális tanulási lehetőségeket biztosítanak, amelyek elősegítik az önállóság, a felelősségvállalás, az együttműködés és a döntéshozatali képesség fejlődését. Egyúttal olyan kapcsolatok is kialakulhatnak, amelyek az intézményi ellátás lezárását követően is megmaradnak.

A gyermekvédelmi rendszerből kilépéssel (leaving care)³ foglalkozó szakirodalom egyre hangsúlyosabban emeli ki, hogy a sikeres önálló életbe való átmenet egyik meghatározó tényezője a tartós támogató kapcsolatok megléte (Samuels – Pryce 2008; Stein 2008; Stein – Munro 2008). Azon fiatalok, akik a gyermekvédelmi ellátás befejezését követően is számíthatnak mentorokra, szakemberekre vagy más támogató személyekre, könnyebben birkóznak meg az önálló élet kihívásaival, mint azok, akik kapcsolati háló nélkül kezdik meg felnőtt életüket.

A gyermekvédelmi szakirodalom ezért egyre nagyobb figyelmet fordít a kapcsolati tőke és a tartós támogató kapcsolatok szerepére (Bourdieu 1986; Samuels – Pryce, 2008; Munson – McMillen 2009). A mentorok, nevelők, kortársak vagy civil közösségek olyan társas erőforrásokat biztosíthatnak, amelyek növelik a fiatalok önbizalmát, segítik problémamegoldó képességük fejlődését, és csökkenthetik a társadalmi kirekesztődés kockázatát. E kapcsolatok nem minden esetben kapcsolódnak formális önkéntes programokhoz, mégis meghatározó szerepet játszhatnak az önálló életbe való átmenetben.

³ A szociális munka és a gyermekvédelem területén azt a kritikus életszakaszt és folyamatot jelöli, amikor az állami gondoskodásban (például nevelőszülőknél vagy gyermekotthonban) nevelkedett fiatalok – általában a 18. életévük betöltésével – kikerülnek a rendszerből, és megkezdik az önálló életet.

Ebben az összefüggésben az önkéntesség, a közösségi részvétel és az informális támogató kapcsolatok egymást kiegészítő társadalmi erőforrásokként értelmezhetők, amelyek támogatják a gyermekvédelmi rendszerből kilépő fiatalok önálló életbe való átmenetét. Analízisünk ezért nemcsak a szervezett önkéntes tevékenységek előfordulását vizsgálja, hanem azt is, hogy ezek miként kapcsolódnak a közösségi részvételhez és az informális támogató kapcsolatokhoz.

A KUTATÁS MÓDSZERTANA

A tanulmány a romániai gyermekvédelmi rendszerben nevelkedő, illetve onnan kikerült fiatalok önkéntes és közösségi részvételét vegyes módszertani megközelítésben vizsgálja. A kvantitatív és kvalitatív adatfelvétel együttes alkalmazása lehetővé tette, hogy az önkéntesség és a közösségi részvétel ne csupán statisztikai összefüggéseiben, hanem a résztvevők tapasztalatai és értelmezései alapján is feltárható legyen.

A kvantitatív adatfelvétel 2025 decembere és 2026 márciusa között zajlott saját szerkesztésű kérdőív segítségével Hargita, Maros, Kolozs és Kovászna megyében. A vizsgálat célcsoportját a gyermekvédelmi ellátásban élő, 16 év feletti fiatalok alkották. A 313 fős célpopulációból 278 fő vett részt a felmérésben, így a válaszadási arány 88,8 százalék volt. A kérdőív a családi és társas kapcsolatokra, az oktatási tapasztalatokra, a szabadidős és közösségi aktivitásokra, valamint az önálló életre való felkészülésre vonatkozó kérdéseket tartalmazott. Jelen tanulmány ezek közül az önkéntességre és a közösségi részvételre vonatkozó változókat elemzi. Az önkéntes tevékenységre vonatkozó elemzések az érvényes válaszokat tartalmazó almintán (N = 189) készültek. Az adatok feldolgozását IBM SPSS Statistics programmal végeztük, az elemzés során leíró statisztikai módszereket, keresztábra-elemzést és khi-négyzet próbát alkalmaztunk.

A kvantitatív eredményeket 53 gyermekvédelmi szakemberrel és 42, a gyermekvédelmi rendszerből már kilépett fiatal felnőttel készített félig strukturált interjú egészítette ki. A résztvevőket célzott mintavétellel választottuk ki annak érdekében, hogy közvetlen tapasztalatok alapján tárják fel az önálló életbe való átmenet, a támogató kapcsolatok, valamint a közösségi részvétel és az önkéntesség szerepét.

Az interjúk elemzése MAXQDA szoftverrel történt. A szövegeket nyílt kódolással dolgoztuk fel, majd a hasonló tartalmú kódokat tematikus kategóriákba rendeztük. A kvalitatív elemzés a

kvantitatív eredmények értelmezését és elmélyítését szolgálta. A két adatforrás integrált elemzése lehetővé tette az önkéntesség, a közösségi részvétel és az informális támogató kapcsolatok szerepének komplexebb értelmezését az önálló életre való átmenet folyamatában.

Etikai megfontolások: a kutatásban való részvétel minden esetben önkéntes volt. A résztvevők az adatfelvétel előtt tájékoztatást kaptak a kutatás céljáról, az adatok kezelésének módjáról és a részvétel feltételeiről. A kérdőíves felmérés anonim módon zajlott, az interjúk során pedig biztosítottuk a személyes adatok bizalmas kezelését. A tanulmányban szereplő idézetek anonimizált formában jelennek meg, így azok alapján a résztvevők nem azonosíthatók.

AZ ÖNKÉNTESÉG JELLEMZŐI A GYERMEKVÉDELMI RENDSZERBEN NEVELKEDŐ FIATALOK KÖRÉBEN

Az önkéntes részvétel és annak típusai a vizsgált fiatalok körében

A kérdőíves vizsgálat egyik célja annak feltárása volt, hogy a gyermekvédelmi rendszerben nevelkedő fiatalok milyen arányban kapcsolódnak be szervezett önkéntes tevékenységekbe. A résztvevőknek arra kellett válaszolniuk, hogy az adatfelvételt megelőző egy év során végeztek-e önkéntes munkát.

Az érvényes válaszok alapján (N = 189) 35 fiatal, vagyis a válaszadók 18,5 százaléka vett részt valamilyen önkéntes tevékenységben, míg 154 fiatal, azaz 81,5 százalékuk nem végzett ilyen jellegű munkát (1. táblázat). A kérdőíves felmérés alapján a szervezett önkéntesség nem tekinthető általános gyakorlatnak a vizsgált populációban, ugyanakkor közel minden ötödik fiatal rendelkezett ilyen tapasztalattal. Bár a szervezett önkéntesség a vizsgált fiatalok kisebb részére volt jellemző, az eredmények arra utalnak, hogy a gyermekvédelmi rendszerben is jelen vannak olyan közösségi részvételi formák, amelyek hozzájárulhatnak a társadalmi integráció és az önálló életre való felkészülés támogatásához (Wilson 2000; Holdsworth 2010). Az önkéntes részvétel viszonylag alacsony aránya önmagában nem jelenti azt, hogy a gyermekvédelmi rendszerben nevelkedő fiatalok elzárkóznának általában a közösségi szerepvállalástól. Az eredmények inkább arra utalnak, hogy a szervezett önkéntességhez való hozzáférés korlátozottabb, ugyanakkor a közösségi részvétel más formái is jelentős szerepet tölthetnek be a fiatalok életében.

Az eredmények értelmezéséhez érdemes a tágabb erdélyi ifjúságkutatások eredményeivel is összevetni a jelen kutatás adatait. A Magyar Ifjúság Kutatás 2020 erdélyi adatai alapján a 15-29 éves magyar fiatalok 30,8 százaléka végzett önkéntes tevékenységet a kérdezést megelőző egy évben, míg további 22,2 százalékuk korábban, de több mint egy éve vett részt ilyen tevékenységben (Dániel et al. 2023). A jelen kutatásban mért 18,5 százalékos arány ehhez képest alacsonyabb, ami arra utal, hogy a szervezett önkéntesség a gyermekvédelmi rendszerben nevelkedő fiatalok körében kevésbé elterjedt, mint az erdélyi fiatalok tágabb körében. Az összehasonlítást ugyanakkor óvatosan kell értelmezni, mivel a két kutatás eltérő célcsoportot vizsgál, és az önkéntesség mérésének módja sem feltétlenül teljesen azonos. A korábbi erdélyi kutatás a családi háttér szerepére is felhívja a figyelmet. Dániel Botond és szerzőtársai (2023) eredményei szerint Erdélyben a szülők iskolai végzettsége szignifikáns kapcsolatot mutatott a fiatalok önkéntes részvételével: a magasabb iskolai végzettségű szülők gyermekei nagyobb arányban vettek részt önkéntes tevékenységekben, mint az alacsonyabb végzettségű szülők gyermekei. A jelen kutatásban ezt az összefüggést külön is megvizsgáltuk. Az anya iskolai végzettsége nem mutatott statisztikailag szignifikáns kapcsolatot⁴ a fiatalok önkéntes részvételével, és ugyanez volt megfigyelhető az apa iskolai végzettsége⁵ esetében is. Ez alapján a jelen kutatásban nem igazolódott a szülői iskolai végzettség és az önkéntes részvétel közötti kapcsolat, ami eltér a tágabb erdélyi ifjúsági populációban korábban kimutatott összefüggéstől.

Az önkéntes tevékenységek főbb területei

A nyitott kérdésre adott válaszok tartalomelemzése azt mutatta, hogy a vizsgált fiatalok önkéntes tevékenységei többféle közösségi környezethez kapcsolódtak. A leggyakrabban említett tevékenységek az iskolai és ifjúsági szervezetekhez kötődtek (29,5 százalék), ezt követték a segítő tevékenységek (23,5 százalék) és a közösségi, kulturális rendezvények (20,6 százalék). Az egyházi és karitatív programok a válaszok 17,6 százalékát tették ki. Több válaszadó említette a Caritas, a Vöröskereszt vagy különböző egyházi közösségek programjait. Emellett gyakoriak voltak az iskolai és ifjúsági szervezetekben végzett feladatok, például a diáktanácsai munka, a cserkészlet vagy különböző iskolai rendezvények szervezése. A válaszok között megjelentek kulturális és közösségi események lebonyolításában vállalt szerepek,

⁴ $\chi^2(7) = 8,196$; $p = 0,316$

⁵ $\chi^2(8) = 2,638$; $p = 0,955$

valamint klasszikus segítő tevékenységek is, mint az idősek támogatása, az elsősegélynyújtás vagy az állatmenhelyeken végzett önkéntes munka.

1. táblázat. Az önkéntes tevékenységek főbb területei

Tevékenységi terület	Példák	Említések aránya
Iskolai és ifjúsági szervezetek	diáktanács, cserkészlet, iskolai programok	29,5%
Közösségi és kulturális rendezvények	fesztiválok, táborok, ifjúsági események	20,6%
Segítő tevékenységek	idősek segítése, elsősegélynyújtás, állatmenhely	23,5%
Egyházi és karitatív programok	Caritas, Vöröskereszt, egyházi közösségek	17,6%
Sport- és szabadidős programok	sportesemények, gyermekfoglalkozások	5,9%
Egyéb	egyedi, nem besorolható válasz	2,9%

Forrás: Saját kérdőíves kutatás eredményei (2026).

Külön figyelmet érdemel, hogy az önkéntes tevékenységek többféle szervezeti és közösségi környezethez kapcsolódtak, köztük civil, egyházi és ifjúsági szervezetekhez. E szervezetek nem csupán önkéntes lehetőségeket biztosítanak a gyermekvédelmi rendszerben nevelkedő fiatalok számára, hanem olyan közösségi tereket is teremtenek, ahol új társas kapcsolatok alakulhatnak ki, és erősödhet a fiatalok társadalmi beágyazottsága. Ezt az interjúk is alátámasztják. A. az önkéntes tevékenység során szerzett tapasztalatairól és az ennek révén kialakult kapcsolatairól így számolt be: „aztán elkezdtem önkénteskedni is és onnantól vannak ezek a kapcsolatok leginkább [...] itt is megismertem nagyon sok embert, szóval inkább így ezáltal”.

Az interjúk alapján az önkéntesség tehát nem egyetlen szervezeti formához kötődik, hanem különböző közösségi terekben jelenik meg, amelyek egyszerre kínálnak lehetőséget segítségnyújtásra, közösségi részvételre és új kapcsolatok kialakítására. J. interjúja szintén azt mutatja, hogy az önkéntes szerep tartós, személyes kapcsolatok kialakulását segítheti: a gyermekotthonba visszatérő önkéntesként arról számolt be, hogy a gyerekek személyesen várják és örömmel fogadják. Mindez arra utal, hogy az önkéntesség nem kizárólag proszociális tevékenységként értelmezhető, hanem olyan közösségi erőforrásként is, amely hozzájárulhat az informális támogató kapcsolatok kialakulásához, a társadalmi beilleszkedéshez, valamint az önálló életre való felkészüléshez. Ebben az értelemben a civil, egyházi és ifjúsági szervezetek

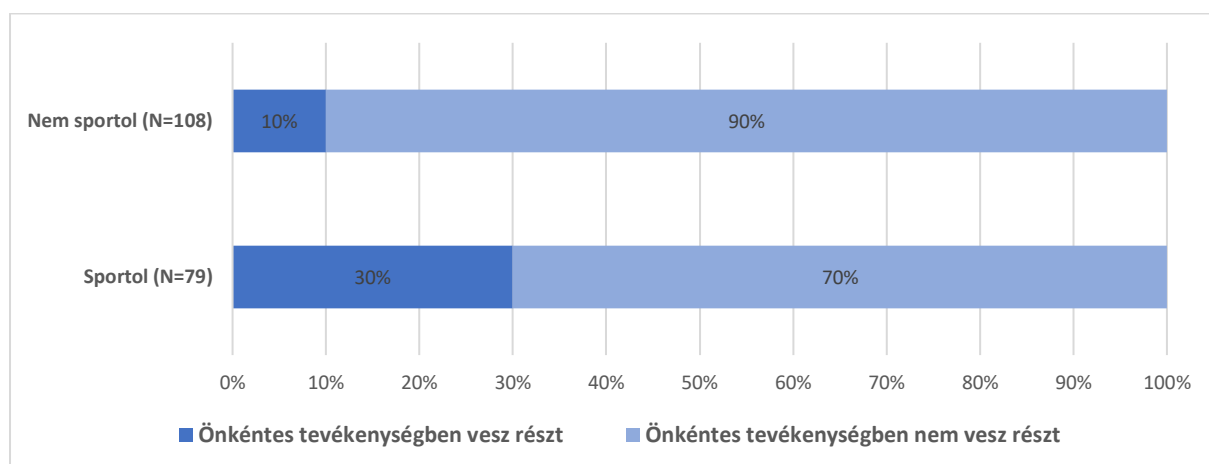
szerepe túlmutat az önkéntes programok szervezésén: a gyermekvédelmi ellátás fontos informális támogató környezetét jelenthetik.

Az önkéntesség és a közösségi aktivitás összefüggései

A közösségi részvétel különböző formái gyakran együtt jelennek meg, ezért azt is megvizsgáltuk, hogy kimutatható-e kapcsolat a rendszeres sportolás és az önkéntes tevékenység között.

A kvantitatív eredmények szerint a rendszeresen sportoló fiatalok 30,4 százaléka végzett önkéntes tevékenységet az adatfelvételt megelőző egy év során, míg a nem sportolók körében 10,2 százalék volt ez az arány. A sportolás és az önkéntes részvétel kapcsolatának vizsgálata során két hiányzó érték miatt 187 érvényes eset került az elemzésbe. A két változó közötti kapcsolat statisztikailag szignifikánsnak bizonyult.⁶

1. ábra. A rendszeres sportolás és az önkéntesség kapcsolata

Forrás: Saját kérdőíves kutatás eredményei (2026).

A rendszeresen sportoló fiatalok körében közel háromszor nagyobb arányban fordult elő önkéntes részvétel, mint azok között, akik nem sportolnak. Bár a keresztmetszeti vizsgálat nem teszi lehetővé oksági összefüggések megállapítását, az eredmények arra utalnak, hogy a különböző közösségi aktivitások egymást erősítő folyamatokként jelenhetnek meg. A sportolás és az önkéntes részvétel között kimutatott szignifikáns kapcsolat arra utal, hogy a közösségi aktivitás különböző formái gyakran együtt jelennek meg a vizsgált fiatalok körében. Az eredmény ugyanakkor nem teszi lehetővé annak megállapítását, hogy a sportközösségek

⁶ $\chi^2 = 12,231$; $p < 0,001$

önmagukban elősegítik vagy megkönnyítik az önkéntes szerepvállalást. A kapcsolat inkább arra hívja fel a figyelmet, hogy az aktívabb közösségi részvétel és az önkéntesség összefügghet egymással, ami indokolja a közösségi aktivitások együttes vizsgálatát a gyermekvédelmi rendszerben nevelkedő fiatalok társadalmi beágyazottságának értelmezésekor.

John Wilson (2000) és Clare Holdsworth (2010) szerint a sport, az ifjúsági szervezetekben való szerepvállalás és az önkéntesség egymást erősítő társadalmi részvételi formák. A közösségi aktivitások ilyen összekapcsolódása különösen fontos lehet a gyermekvédelmi rendszerben nevelkedő fiatalok esetében, akik számára e közösségek a kapcsolati tőke bővítésének egyik legfontosabb színterét jelenthetik.

Az önkéntes részvétel és az intézményi háttér közötti kapcsolat vizsgálata ugyanakkor nem mutatott szignifikáns különbségeket. Sem a vizsgált megye, sem az intézménytípus, sem a fenntartó jellege nem mutatott szignifikáns kapcsolatot az önkéntes tevékenység előfordulásával ($p > 0,05$). További háttérváltozók bevonásával is megvizsgáltuk az önkéntes részvétel alakulását. A nemek között leíró szinten mutatkozott különbség: a férfiak 23,1 százaléka, míg a nők 14,1 százaléka számolt be önkéntes tevékenységről, azonban a különbség nem bizonyult statisztikailag szignifikánsnak ($\chi^2(1) = 2,421$; $p = 0,120$).

A megyék között szintén mutatkoztak eltérések az önkéntes részvétel arányában: Kovászna megyében 24,1 százalék, Kolozs megyében 20,0 százalék, Hargita megyében 19,1 százalék, míg Maros megyében 11,1 százalék volt az önkéntes tevékenységet végzők aránya. A különbség azonban nem volt statisztikailag szignifikáns ($\chi^2(3) = 2,003$; $p = 0,572$).

Az iskolatípus szerinti vizsgálat sem mutatott szignifikáns kapcsolatot az önkéntes részvétellel. Az önkéntesség aránya a szakiskolai tanulók körében 16,7 százalék, a líceumi tanulóknál 18,4 százalék, a posztlíceumi vagy technikumi képzésben részt vevőknél 18,2 százalék, az egyetemisták körében pedig 42,9 százalék volt. Az utóbbi arányt ugyanakkor az alacsony elemszám miatt óvatosan kell értelmezni. A khi-négyzet próba alapján az iskolatípus és az önkéntes részvétel között nem igazolódott szignifikáns kapcsolat ($\chi^2(3) = 2,981$; $p = 0,395$).

A korábban vizsgált szülői iskolai végzettség esetében sem mutatkozott szignifikáns kapcsolat az önkéntes részvétellel: az anya iskolai végzettsége esetében $\chi^2(7) = 8,196$; $p = 0,316$, az apa iskolai végzettsége esetében pedig $\chi^2(8) = 2,638$; $p = 0,955$. Így a jelen kutatásban a vizsgált háttérváltozók egyikénél sem igazolódott a szignifikáns kapcsolat az önkéntes részvétellel. Az

eredmények értelmezésekor ugyanakkor figyelembe kell venni a vizsgálat keresztmetszeti jellegét és az önkéntes tevékenységet végző fiatalok viszonylag alacsony számát.

Az eredmények összességében azt jelzik, hogy bár a gyermekvédelmi rendszerben nevelkedő fiataloknak csak kisebb része vesz részt szervezett önkéntes tevékenységben, az önkéntes részvétel és a vizsgált demográfiai, családi és intézményi háttérváltozók között nem mutatkozott statisztikailag igazolható kapcsolat. Ugyanakkor azok, akik bekapcsolódnak e programokba, jellemzően más közösségi aktivitásokban is aktívabbak. Ez arra utal, hogy az önkéntesség nem elszigetelt jelenség, hanem a közösségi részvétel tágabb mintázatába illeszkedhet.

A vizsgálat eredményei szerint az önkéntesség elsősorban nem önmagában tekinthető a sikeres önálló életre való felkészülés tényezőjének, mert olyan közösségi részvételi folyamatokba ágyazódik, amelyek elősegíthetik az informális támogató kapcsolatok kialakulását és a társadalmi beilleszkedést. Mindez gyakorlati szempontból arra hívja fel a figyelmet, hogy a gyermekvédelmi intézményeknek és a civil, egyházi, valamint ifjúsági szervezeteknek érdemes nem elszigetelt önkéntes programokban gondolkodniuk, hanem olyan komplex közösségi kezdeményezésekben, amelyek a sportot, a szabadidős tevékenységeket és az önkéntességet egymást erősítő részvételi lehetőségekként kapcsolják össze. Különösen fontos lehet olyan önkéntes programok támogatása, amelyekben a gyermekvédelmi rendszerben nevelkedő fiatalok nem kizárólag saját intézményi közösségük tagjaival vesznek részt, hanem más fiatalokkal is kapcsolatba kerülhetnek. Az ilyen közös részvételi terek lehetőséget teremthetnek új társas kapcsolatok kialakítására, és ezáltal hozzájárulhatnak a fiatalok társadalmi beágyazottságának erősítéséhez.

AZ INFORMÁLIS TÁMOGATÓ KAPCSOLATOK SZEREPE AZ ÖNÁLLÓ ÉLETBE VALÓ ÁTMENETBEN A KVALITATÍV EREDMÉNYEK SZERINT

Szakemberek tapasztalatai

A kvalitatív interjúk lehetővé tették annak mélyebb értelmezését, hogy e közösségi részvétel milyen kapcsolatokon és tapasztalatokon keresztül járulhat hozzá az önálló életbe való átmenethez. Bár a romániai jogszabályi környezet biztosítja az utógondozás lehetőségét, annak gyakorlati megvalósulása intézményenként eltérő, és nem minden fiatal számára jelent hosszú távú, folyamatos támogatást. A szakemberek beszámolóí alapján ezt a hiányt gyakran

informális kapcsolatok pótolják: számos nevelő, szociális munkás vagy intézményvezető a hivatalos feladatain túl is kapcsolatban marad a korábban gondozott fiatalokkal. Az interjúk alapján e kapcsolatok nem csupán érzelmi támogatást jelenthetnek, hanem a fiatalok számára olyan informális biztonsági hálót is biztosíthatnak, amely az önálló élet megkezdése során gyakorlati erőforrássá válhat. A munkakeresésben például a kapcsolatok közvetlenül is segíthetik a fiatalok elhelyezkedését: az egyik interjúalany szerint „a testvérem ajánlott be a gyárba [...] így kaptam munkát” (férfi, 25 éves), míg egy másik fiatal arról számolt be, hogy „egy barát szólt a főnöknek, hogy menjek dolgozni” (nő, 29 éves). A lakhatás területén szintén megjelenik a kapcsolati erőforrás szerepe: „a kollégám szólt, hogy lesz kiadó lakás... előre kifizettem”, illetve „a főnököm telefonálgatott, hogy szerezzem lakást... még a kaucióban is segítettek” (nő, 26 éves). A szakemberek ezt a bizalom oldaláról is hangsúlyozták: „Legyen egy biztos pont, akiben megbízhat. Ma is ott vagy, holnap is ott vagy... ez nagyon fontos” (szociális munkás). Mindez arra utal, hogy a tartós személyes kapcsolatok az önálló életbe való átmenet során nemcsak lelki támaszt, hanem a munkához, a lakhatáshoz és a mindennapi eligazodáshoz kapcsolódó gyakorlati segítséget is jelenthetnek.

Az interjúk visszatérő motívuma volt, hogy a gyermekvédelmi rendszerből való kilépést követő időszak különösen sérülékeny életszakasz. A szakemberek szerint ilyenkor a fiataloknak nem elsősorban anyagi segítségre van szükségük, hanem olyan megbízható felnőttekre, akikhez kérdéseikkel vagy problémáikkal később is fordulhatnak. Többen hangsúlyozták, hogy e kapcsolatok nem a rendszerből való kilépéskor alakulnak ki, hanem a gondozás éve alatt épülnek fel, ezért a korábbi bizalom meghatározza azt is, hogy a fiatal később mer-e segítséget kérni. Ez az eredmény összhangban áll a leaving care nemzetközi szakirodalmával, amely szerint az önálló élet sikerességét nem kizárólag az anyagi vagy intézményi támogatás, hanem a tartós, bizalmon alapuló kapcsolatok megléte határozza meg (Courtney et al. 2011; Stein 2012).

A szakemberek beszámolóí szerint a kapcsolatok sok esetben évekkal az intézményi ellátás lezárása után is fennmaradnak. A fiatalok telefonon keresik korábbi nevelőiket, tanácsot kérnek munkavállalással, lakhatással vagy hivatalos ügyintézással kapcsolatban, de gyakran egyszerűen azért jelentkeznek, mert szükségük van valakire, akiben megbízhatnak. Egy intézményvezető ezt így fogalmazta meg: „Visszajönnek a gyerekeikkel is... nekik ez mindig otthon marad.” (intézményvezető)

Az interjúk ugyanakkor arra is rámutattak, hogy ez a támogatás többnyire nem intézményesített gyakorlat. A szakemberek többsége saját elköteleződéséből vállalja a kapcsolattartást, amely nem része a hivatalos munkaköri feladatainak. Ez azt jelenti, hogy a fiatalok támogatása jelentős mértékben az egyéni szakmai motivációtól függ, ezért annak intenzitása és időtartama intézményenként, sőt szakemberenként is eltérhet.

Bár az interjúk elsősorban a gyermekvédelmi szakemberekkel fennmaradó kapcsolatokat szerepét emelték ki, a fiatalok beszámolói arra is rámutatnak, hogy az önkéntes tevékenység során kialakuló kapcsolatok a fiatalok tágabb kapcsolati hálójának részévé válhatnak. A kérdőíves eredmények alapján az önkéntesség többféle közösségi környezethez kapcsolódott, amelyek lehetőséget teremthetnek új társas kapcsolatok kialakítására. Mindez arra utal, hogy az önálló életre való átmenetet segítő kapcsolati erőforrások nem kizárólag a gyermekvédelmi intézményekhez kötődnek, hanem a fiatalok tágabb közösségi környezetében is kialakulhatnak.

Több interjúalany is egy szervezettebb utánkövetési rendszer szükségességét hangsúlyozta, amely nem kizárólag a személyes kezdeményezésre épülne, hanem minden fiatal számára biztosítaná a folyamatos szakmai támogatást az önálló élet első éveiben. „Kellenének olyan szakemberek, akik havonta egyszer csak megnézik, hogy hogy van, mire van szüksége, és tudja, hogy nincs egyedül.” (utógondozó központ koordinátora)

A szakemberek értelmezésében az önálló életre való felkészülés sikere nem kizárólag azon múlik, hogy a fiatal elsajátította-e a mindennapi életvezetéshez szükséges gyakorlati készségeket. Legalább ilyen fontosnak tartják, hogy kialakuljanak azok a bizalmi kapcsolatok, amelyekre a gyermekvédelmi ellátás megszűnése után is támaszkodhat. Ebben az értelemben az utánkövetés nem önálló szolgáltatásként jelenik meg, hanem a gondozási folyamat folytatásaként, amely segíti a fiatalokat az önálló élet kihívásainak kezelésében.

Az interjúk eredményei arra utalnak, hogy a gyermekvédelmi rendszerből kilépő fiatalok támogatásában a korábbi nevelőkkel, gondozókkal és gyermekvédelmi szakemberekkel fennmaradó informális kapcsolatok részben olyan támogató funkciókat töltenek be, amelyek a formális utógondozás keretében is megjelenhetnének. Ez egyszerre tükrözi a szakemberek elkötelezettségét és a rendszer egyik strukturális hiányosságát. Az eredmények ugyanakkor arra is rámutatnak, hogy az önálló életre való sikeres átmenet szempontjából a gondozás során kialakuló, a rendszerből való kilépést követően is fennmaradó személyes kapcsolatok önálló társadalmi erőforrást jelentenek. E kapcsolatok érdemben hozzájárulnak a fiatalok

társadalmi beilleszkedéséhez, ezért a hosszú távú támogatás nem csupán az utógondozási szolgáltatások elérhetőségén, hanem azok kiszámítható működésén és a tartós kapcsolatok fennmaradásának elősegítésén is múlik.

A rendszerből kilépett fiatalok tapasztalatai

A rendszerből kilépett fiatalok beszámolói több ponton megerősítették a szakemberek tapasztalatait, ugyanakkor személyes nézőpontból árnyalták is azokat. Az interjúk lehetővé tették annak megértését, hogy az önálló élet első éveiben milyen nehézségekkel szembesülnek a fiatalok, és milyen szerepet tulajdonítanak a gondozás során kialakult kapcsolatoknak. Az elmondottak alapján az önálló élet első időszaka jelentette a legnagyobb kihívást a fiataloknak: rövid idő alatt kellett alkalmazkodniuk egy teljesen új élethelyzethez, önálló döntéseket hozniuk és felelősséget vállalniuk saját életük megszervezéséért. Többen úgy élték meg, hogy a gyermekvédelmi ellátás lezárása hirtelen történt, miközben nem rendelkeztek elegendő gyakorlati tapasztalattal vagy támogató kapcsolatokkal. Ezt az élményt jól tükrözik a következő visszaemlékezések: „Úgy éreztem, mintha egyszerűen kiraktak volna.” (nő, 28 éves) „Fura volt egyből kiszakadni a semmi közepére... szóban segítséget kaptál, de ez volt a legnehezebb.” (nő, 27 éves)

A visszaemlékezések arra utalnak, hogy a gyermekvédelmi rendszerből való kilépést sokan nem fokozatos átmenetként, hanem hirtelen életszakaszváltásként élték meg. A visszaemlékezések ugyanakkor árnyaltabb képet is mutatnak. Többen arról számoltak be, hogy csak évekkel később ismerték fel a gyermekotthonban elsajátított mindennapi rutinok jelentőségét. Az időbeosztás, a házimunka, a pénz kezelése vagy a szabályok követése olyan készségeknek bizonyultak, amelyek megkönnyítették az önálló életet, még ha fiatalabb korukban ezek gyakran felesleges korlátozásnak is tűntek.

Egy volt gondozott ezt tömören így fogalmazta meg: „Most ugyanazt csinálom, amit akkor kellett, csak akkor nem tetszett.” (férfi, 29 éves)

Az interjúk egyik legfontosabb tanulsága azonban az volt, hogy a fiatalok nem elsősorban anyagi segítséget hiányoltak az intézményi ellátás megszűnése után. Sokkal inkább azt emelték ki, hogy hiányzott egy olyan személy, akihez később is bizalommal fordulhattak volna kérdéseikkel vagy bizonytalanságaikkal. Számukra a folyamatos kapcsolattartás legalább akkora jelentőséggel bírt, mint a gyakorlati támogatás. „Legalább havonta egyszer felhívnak, hogy figyelj, tudjuk, hogy nehéz [...] ez nagyon hiányzott nekem.” (nő, 28 éves)

A fiatalok beszámolói megerősítik a nemzetközi kutatások azon megállapítását, hogy a rendszerből kilépést követően a kapcsolattartás és az érzelmi támogatás legalább olyan fontos, mint a formális szolgáltatások biztosítása (Courtney et al. 2011; Stein 2012). Ez a megállapítás szorosan összecseng a szakemberek interjúiban megjelenő gondolatokkal. Mindkét csoport azt hangsúlyozta, hogy az önálló élet első éveiben a biztonságot nem elsősorban a formális szolgáltatások, hanem a tartós emberi kapcsolatok jelentik.

Érdekes eredmény, hogy néhány interjúalany maga is az önkéntességet említette olyan lehetőségként, amely megkönnyíthette volna az önálló életre való felkészülést. Egy volt gondozott szerint: „Szerintem, ami leginkább segített volna, az az önkénteskedés.” (férfi, 30 éves). A válaszadó ezt azzal indokolta, hogy minél több közösségi helyzetben próbálhatta volna ki magát, annál több tapasztalatot szerezhette volna különböző élethelyzetekben. Ez alapján az önkéntesség a fiatal szemében nem pusztán segítségnyújtási lehetőségként jelenik meg, hanem olyan közösségi tapasztalatszerzési formaként, amely hozzájárulhatott volna az önálló életre való felkészüléshez. Ez a megközelítés összhangban áll a kérdőíves vizsgálat eredményeivel is, amelyek szerint az önkéntes tevékenység a közösségi részvétel tágabb mintázatába illeszkedik.

A szakemberek és a rendszerből kilépett fiatalok beszámolói egyaránt azt jelzik, hogy az önálló életbe való átmenet sikerét nem kizárólag a gyermekvédelmi szolgáltatások minősége határozza meg. Legalább ilyen fontosak azok a bizalmi kapcsolatok, amelyek az intézményi ellátás lezárását követően is fennmaradnak, valamint azok a közösségi tapasztalatok, amelyek erősítik a fiatalok önállóságát és társadalmi beágyazottságát.

ÖSSZEGZÉS, KÖVETKEZTETÉSEK

A kvantitatív és kvalitatív eredmények együttes értelmezése arra utal, hogy az önkéntesség, a közösségi részvétel és az informális támogató kapcsolatok egymással összefüggő tényezőkként jelennek meg a gyermekvédelmi rendszerből az önálló életbe való átmenet során. Az eredmények alapján feltételezhető, hogy a gyermekvédelmi ellátásban élő fiatalok társadalmi integrációját nem kizárólag az intézményi szolgáltatások támogatják, hanem a közösségi részvétel és a tartós informális kapcsolatok is.

A kvantitatív vizsgálat alapján a szervezett önkéntesség a vizsgált fiatalok körében nem tekinthető általános gyakorlatnak, ugyanakkor azok, akik részt vesznek ilyen

tevékenységekben, jellemzően más közösségi aktivitásokban is aktívabbak. A rendszeresen sportoló fiatalok körében például szignifikánsan magasabb volt az önkéntes részvétel aránya, ami arra utal, hogy a közösségi részvétel különböző formái nem egymástól függetlenül jelennek meg, hanem egymást erősítő folyamatokat alkotnak. Ez összhangban áll azokkal a nemzetközi kutatásokkal, amelyek a társadalmi kapcsolatok, a közösségi részvétel és a kapcsolati tőke szerepét hangsúlyozzák a reziliencia és a sikeres társadalmi integráció alakulásában.

A kvalitatív eredmények tovább árnyalták ezt a képet. A szakemberek és a rendszerből kilépett fiatalok egyaránt azt emelték ki, hogy az önálló élet első éveiben a legfontosabb erőforrást gyakran nem a formális szolgáltatások jelentik, hanem azok a bizalmi kapcsolatok, amelyek az intézményi ellátás lezárását követően is megmaradnak. Az interjúk alapján az önálló életre való átmenet egyik meghatározó tényezője ezért nem kizárólag a formális utógondozás, hanem a gyermekvédelmi ellátás során kialakuló és a kilépést követően is megőrződő személyes kapcsolatok.

Az informális utánpótlás jelenleg elsősorban a szakemberek személyes elköteleződésére épül. Ez számos pozitív példát eredményez, ugyanakkor egyenlőtlen hozzáférést is jelenthet, mivel nem minden fiatal részesül azonos mértékű támogatásban. Az eredmények összhangban állnak a *leaving care* nemzetközi szakirodalmával, amely szerint a sikeres önálló életet nem kizárólag az intézményi vagy anyagi támogatás, hanem a tartós, bizalmon alapuló kapcsolatok is meghatározzák (Courtney et al. 2011; Stein 2012). Ugyanakkor az eredmények a reziliencia ökológiai megközelítését is alátámasztják, amely szerint a sikeres társadalmi beilleszkedést nem egyetlen tényező, hanem egymást erősítő személyes, közösségi és intézményi erőforrások támogatják.

A tanulmány egyik fontos megállapítása, hogy az önkéntesség önmagában nem tekinthető a sikeres önálló élet meghatározó tényezőjének. Jelentősége elsősorban abban ragadható meg, hogy elősegítheti új társas kapcsolatok kialakulását, a kapcsolati tőke bővülését és a bizalmon alapuló támogató hálózatok megerősödését.

A kutatás gyakorlati szempontból is több következtetéssel szolgál. A gyermekvédelmi intézmények számára ezért célszerű lehet tudatosan támogatni a fiatalok önkéntes- és közösségi részvételét, valamint elősegíteni olyan tartós támogató kapcsolatok kialakulását és fennmaradását, amelyek az intézményi ellátás lezárását követően is segítik az önálló

életkezdést. Az eredmények alapján a gyermekvédelmi szakellátásban nagyobb hangsúlyt érdemes fektetni azokra a közösségi és önkéntes programokra, amelyek lehetőséget teremtenek a fiatalok számára új kapcsolatok kialakítására, közösségi tapasztalatok megszerzésére és társadalmi részvételük erősítésére. Különösen fontos lehet a gyermekvédelmi intézmények és a civil, egyházi, valamint ifjúsági szervezetek közötti együttműködés erősítése, mivel e szervezetek olyan közösségi részvételi lehetőségeket biztosíthatnak, amelyek elősegítik új kapcsolatok kialakulását és az informális támogató hálózatok bővülését.

Emellett indokolt lehet egy egységesebb, hosszabb távon működő utánkövetési rendszer kialakítása, amely nem csupán adminisztratív feladatokat lát el, hanem biztosítja a gyermekvédelmi rendszerből kilépő fiatalok számára a folyamatos szakmai és emberi támogatást az önálló élet első éveiben.

A kutatás értelmezésekor ugyanakkor figyelembe kell venni annak korlátait. A kérdőíves vizsgálat négy erdélyi megyére terjedt ki, ezért az eredmények nem általánosíthatók automatikusan a teljes romániai gyermekvédelmi rendszerre. A kvantitatív adatfelvétel elsősorban a szervezett önkéntes tevékenységekre koncentrált, így az informális segítségnyújtás és a mindennapi közösségi támogatás kevésbé jelent meg a kérdőívben. További korlátot jelent, hogy a keresztmetszeti kutatási design nem teszi lehetővé ok-okozati összefüggések megállapítását, ezért az önkéntesség, a közösségi részvétel és az informális támogató kapcsolatok közötti kapcsolatok longitudinális vizsgálata fontos irányt jelenthet a jövőbeni kutatások számára.

Összességében, a kutatás eredményei arra hívják fel a figyelmet, hogy a gyermekvédelmi rendszerből kikerülő fiatalok sikeres önálló életbe való átmenete nem kizárólag a formális szolgáltatások minőségén múlik. A közösségi részvétel, az önkéntesség és a tartós támogató kapcsolatok olyan egymást kiegészítő társadalmi erőforrásokat jelenthetnek, amelyek elősegítik a kapcsolati tőke bővülését, a társadalmi beágyazottság erősödését és az alkalmazkodóképesség fejlődését. Eredményeink alapján a tanulmány tudományos hozzájárulása abban ragadható meg, hogy a gyermekvédelmi rendszerben nevelkedő fiatalok önkéntességét nem önálló jelenséggént, hanem a közösségi részvétel és az informális támogató kapcsolatok összefüggésrendszerében értelmezi. E megközelítés árnyalja az önkéntesség gyermekvédelmi szerepéről kialakult képet, és arra hívja fel a figyelmet, hogy az önkéntesség legfontosabb értéke nem kizárólag a segítségnyújtásban rejlik, hanem abban is,

hogy hozzájárulhat a közösségi beágyazottság erősödéséhez, a kapcsolati tőke bővüléséhez és a tartós informális támogató kapcsolatok kialakulásához, amelyek érdemben hozzájárulhatnak a gyermekvédelmi rendszerből az önálló életbe való sikeres átmenethez.

IRODALOM

- Bourdieu, Pierre (1986): The forms of capital. In. Richardson, John (ed.): *Handbook of theory and research for the sociology of education*. New York: Greenwood Press, pp. 241-258.
- Courtney, Mark E. – Dworsky, Amy – Brown, Amy – Cary, Christine – Love, Kristin – Vorhies, Vanessa (2011): *Midwest evaluation of the adult functioning of former foster youth: Outcomes at age 26*. Chicago: Chapin Hall at the University of Chicago.
- Holdsworth, Clare (2010): Why Volunteer? Understanding motivations for student volunteering. *British Journal of Educational Studies*, 58(4), pp. 421–437.
- DOI: <https://doi.org/10.1080/00071005.2010.527666>
- Dániel Botond – Göthér Zoltán – Hegyi Kamilla – Rusu Szidónia (2023): Ifjúsági programok, önkéntesség. In. Vita Emese – Veres Valér (szerk.): *Változó ifjúság a Kárpát-medence országaiban. Szociológiai tanulmányok a magyar fiatalok két évtizedéről*. Kolozsvár: Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, pp. 195-225.
- Jenkinson, Caroline E. – Dickens, Andrew P. – Jones, Kerry – Thompson-Coon, Jo – Taylor, Rod S. – Rogers, Morwenna – Bambra, Clare L. – Lang, Ian – Richards, Suzanne H. (2013): Is Volunteering a public health intervention? A systematic review and meta-analysis of the health and survival of volunteers. *BMC Public Health*, 13, Article 773. DOI: <https://doi.org/10.1186/1471-2458-13-773>
- Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările și completările ulterioare. Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 159/2014.
- <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/156097> Letöltve: 2026.06.01.
- Masten, Ann S. (2001): Ordinary magic: Resilience processes in development. *American Psychologist*, 56(3) pp. 227-238. DOI: <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.3.227>
- Ministerul Muncii, Familiei, Tineretului și Solidarității Sociale (2025): *Raport statistic privind activitatea în domeniul asistenței sociale (semestrul I 2025)*. București: MMFTSS.
- https://mmuncii.gov.ro/wp-content/uploads/2025/08/Raport_trim_I_2025.pdf Letöltve: 2026.06.01.
- Munson, Michelle R. – McMillen, Curtis J. (2009): Natural mentoring and psychosocial outcomes among older youth transitioning from foster care. *Children and Youth Services Review*, 31(1) pp. 104-111. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2008.06.003>
- Musick, Marc A. – Wilson, John (2008): *Volunteers: A social profile*. Bloomington: Indiana University Press.
- Putnam, Robert D. (2000): *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- Samuels, Gina M. – Pryce, Julia M. (2008): "What doesn't kill you makes you stronger": Survivalist self-reliance as resilience and risk among young adults aging out of foster care. *Children and Youth Services Review*, 30(10) pp. 1198-1210. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2008.03.005>
- Stein, Mike (2006): Young People aging out of care: The poverty of theory. *Children and Youth Services Review*, 28(4) pp. 422-434. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2005.05.005>
- Stein, Mike (2008): Resilience and young people leaving care. *Child Care in Practice*, 14(1) pp. 35-44.

DOI: <https://doi.org/10.1080/13575270701733682>

Stein, Mike (2012): *Young people leaving care: Supporting pathways to adulthood*. London: Jessica Kingsley Publishers.

Stein, Mike – Munro, Emily R. (eds.) (2008): *Young people's transitions from care to adulthood: International Research and Practice*. London: Jessica Kingsley Publishers.

Ungar, Michael (2011): The Social Ecology of Resilience: Addressing Contextual and Cultural Ambiguity of a Nascent Construct. *American Journal of Orthopsychiatry*, 81(1) pp. 1-17.

DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1939-0025.2010.01067.x>

United Nations Volunteers (2021): *State of the World's Volunteerism Report 2022: Building Equal and inclusive societies*. Bonn: United Nations Volunteers.

Wilson, John (2000): Volunteering. *Annual Review of Sociology*, 26, pp. 215-240.

DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.26.1.215>